

מרכז המידע למודיעין ולטרור
המרכז למורשת המודיעין (מל"מ)

1 באוגוסט 2006.

מקומה של סוריה בעימות הישראלי-פלסטיני

אייל זיסר

מרכז משה דיין לחקר המזרח התיכון ואפריקה¹

1. ב-27 ביוני 2006 לפנות בוקר ביצעה רביעיית מטוסים של חיל האוויר הישראלי יעף מעל לארמונו של הנשיא הסורי, בשאר אל-אסד, בעירת מולדתה של משפחת אסד, קרדאחה. המטוסים הישראליים שברו אף את מחסום הקול כשחלפו מעל לארמונו של בשאר. הם עשו זאת כלקח מיעף דומה שביצעו מטוסים ישראלים מעל לארמונו של הנשיא הסורי כארבע שנים קודם לכן, בסתיו 2002, שנועד אז להזהיר את אסד הצעיר מפני הסלמה במצב לאורך הגבול הישראלי-לבנוני. אלא שבדיעבד התברר באותה העת לישראל כי הנשיא הסורי כלל לא ידע כי מטוסים ישראליים חלפו מעל לארמונו ולמד על כך מפרסומים בכלי התקשורת הישראלית מספר שבועות לאחר מכן.

2. היעף הישראלי הנוכחי מעל לארמונו של בשאר בא בעקבות מתקפת טרור של פעילי חמא"ס על עמדה של צה"ל בגבול רצועת עזה וישראל בבוקר יום ראשון ה-25 ביוני 2006. במהלך התקיפה עלה בידי התוקפים לחטוף חייל ישראלי, גלעד שליט. המתקפה והחטיפה בוצעו, ככל הנראה, על פי הנחיות שנתקבלו ישירות מהנהגת החמאס היושבת בדמשק, ובראש ובראשונה, מהאיש החזק בחמאס כיום, יו"ר הלשכה המדינית של התנועה, ח'אלד משעל. מטרתו של היעף שביצעו מטוסים ישראליים מעל לארמונו של בשאר

¹ הנאמר פורסם ב"מבט על" הרואה אור על-ידי אוניברסיטת תל אביב מרכז יפה למחקרים אסטרטגיים www.tau.ac.il/jcss/ ומרכז משה דיין לחקר המזרח התיכון ואפריקה <http://www.dayan.org/> באמצעות תרומתם הנדיבה של שרי ישראל ויזמן, פילדלפיה.

הייתה, אפוא, לשגר אזהרה לנשיא הסורי כי המשך תמיכתו במשעל ובחבריו עשויה לעלות לסורים מחיר יקר.

3. אלא שהיעף של מטוסי חיל האוויר הישראלי מעל לארמונו של בשאר לא הניב עד כה את התוצאות הרצויות ונראה כי בשאר בחר להתעלם מן המסר ששיגרה לעברו ישראל ולהמשיך בדרכו שלו. התקשורת הסורית התעלמה בתחילה מן המטס הישראלי ורק לאחר שדווח אודותיו בתקשורת הישראלית מיהרו הסורים לדווח אף הם כי מערכי ההגנה האווירית הסוריים הניסו מטוסים ישראלים שחדרו לשטחה האווירי של סוריה. דוברים סוריים גם גינו את "התוקפנות הישראלית", ובנוסף, חזרו וטענו כי פעילותם של אנשי החמאס בדמשק מוגבלת לתחום ההסברה ולתחום המדיני, וממילא, אין אנשים אלו השוהים בדמשק בחסותה של ממשלת סוריה, מעורבים בפעילות הצבאית של אנשי הארגון בשטחים נגד ישראל.

4. בהקשר זה חשוב לציין, כי בסוריה פועלות כיום מפקדות מבצעיות של שורה של ארגוני טרור פלסטיניים. על אלו ניתן להזכיר את תנועת החמאס, תנועת הג'יהאד האסלאמי, בראשותו של רמדאן שלח, ולבסוף, את גם תנועתו של אחמד ג'בריל, החזית העממית-המפקדה הכללית, הפועלת נגד ישראל בעיקר מלבנון. מפקדות אלו נהנות מחופש פעולה סורי מלא ובמסגרת זו מתאפשר להן לגייס כספים, בעיקר מאיראן, להעביר כספים אלו לשטחי הרשות הפלסטינית, ובנוסף, להכין תוכניות מבצעיות ולהוריד הנחיות מבצעיות לשטח בלא חשש מידו של צה"ל.

5. יוזכר עוד כי בשנים האחרונות מצויה סוריה תחת מכבש של לחצים שנועד להביאה להפסיק את תמיכתה בארגוני הטרור הפלסטיניים. לחצים אלו הינם חלק ממסע כולל יותר שמובילה וושינגטון והמיועד להביא את דמשק לשתף פעולה עם ארה"ב בשורה ארוכה של נושאים ובהם מאבק בטרור האסלאמי הרדיקלי בעיראק, כמו גם בשאלה הלבנונית. הלחצים על דמשק שהחלו בעקבות כיבוש עיראק בידי ארה"ב באביב 2003 הגיעו לשיאם במהלך שנת 2005 בעקבות רצח ראש ממשלת לבנון, רפיק אל-חרירי, בפברואר 2005. בעקבות הרצח הוקמה בידי האו"ם ועדת חקירה בינלאומית וזו הפנתה אצבע מאשימה לעברו של בשאר אל-אסד כמי שמעורב ברצח.

6. אלא שנראה שהלחץ הבינלאומי על סוריה דעך משמעותית מאז תחילת שנת 2006. האמריקאים חדלו מלהאשים את הסורים באחריות לפעילות הטרור המתבצעת נגדם בעיראק. את ראש ועדת החקירה של האו"ם בשאלת רצח חרירי, השופט הגרמני דטלב מיהליס, החליף חוקר בלגי, סרג' ברמרץ, שנקט גישה מתונה בהרבה ביחס לסורים, ולבסוף, נראה שגם צרפת, חברה חשובה בקואליציה הבינלאומית שהקימה ארה"ב נגד סוריה בשאלת לבנון, מגלה התלהבות פחותה מבעבר לפעול נגד הסורים בשאלה הלבנונית.

7. על רקע זה אפשר להבין את הנינוחות שמפגין בשאר אל-אסד מול הלחצים הישראליים. הוא סבור בודאי כי מאחורי איומי ישראל אין ממש, בדיוק כפי שלא היה ממש מאחורי איומים קודמים ששיגרה לעברו. נראה גם שבשאר, שלא התרשם מהלחץ האמריקאי שהופעל עליו, לחץ שגובה בנוכחות של למעלה ממאה אלף חיילים אמריקאים המוצבים מזרחה לסוריה, בעיראק, מתקשה להתרשם מהאיתותים שמשדרת לעברו ישראל.

8. בשאר נותר, אפוא, דבק בעמדתו האסטרטגית ולפיה סוריה לא תענה ללחצים המופעלים עליה ולא תוותר בלא תמורה מדינית משמעותית (למשל, חידוש המשא ומתן עם ישראל בשאלת הגולף) על עמדות מסורתיות שלה, ולהקשרנו, על שיתוף הפעולה האסטרטגי שהיא מקיימת עם ארגוני הטרור הפלסטיניים ובראשם, החמא"ס והג'יהאד האסלאמי. נראה שבשאר מעריך כי עמדה נוקשה כלפי הלחצים האמריקאים ואף אלו הישראליים לא רק שאינה מחלישה אותו מבית אלא נהפוך הוא, זו מגייסת עבורו תמיכה ציבורית רחבה בתוככי סוריה ובעולם הערבי כולו. זאת, בלא שהוא מסתכן באמת בפעולה צבאית אמריקאית או ישראלית נגדו, שאיננה ככל הנראה, אפשרות ריאלית, למרות האיומים שמשגרות לעברו וושינגטון וירושלים.

9. ובינתיים, שבים הסורים, לכל הפחות בעיני עצמם, למלא תפקיד מרכזי באזורנו, תפקיד שממנו ביקשה ארה"ב של בוש להדירם. הכל עולים אליהם לרגל וממתינים למעורבות של בשאר שתביא לפתרון המשבר הנוכחי שבין ישראל לפלסטינים, שהרי הדרך לח'אלד משעל, וממילא, לשחרור החייל החטוף, עוברת, כך נראים פני הדברים, בדמשק. במצב דברים זה אין פלא

שבשאר בוחר להתעלם מן המטס האווירי הישראלי מעל לארמונו, כפי שבחר להתעלם משדרים שהעבירו לו ישראל וארה"ב במהלך שש השנים האחרונות.